

Turkish Studies Language and Literature

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 99-114
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14900

ISSN: 2667-5641
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: Ocak 2019

Accepted/Kabul: Mart 2019

This article was checked by iThenticate.

McMASTER AİLE İŞLEVLERİ MODELİ VE GÖMLEĞİ YIRTIK KIRMIZI GÜL ÖYKÜSÜ' NÜN McMASTER MODELİ TEMELİNDE İNCELENMESİ

Tuğba GÖRGÜLÜ*

ÖZET

Aile terapisi ve aile işlevselliği konularına olan ilgi son yıllarda artmıştır. Ailenin işlevselliğinin bireyin ve toplumun sağlığı ve işlevselliği için önemli bir değişken olduğunun fark edilmesi, araştırmacıların bu konuya olan ilgilerini arttırmıştır. Aileyle yapılan çalışmalarda, birçok kuram ve yaklaşımların model ve paradigmaları olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlardan biri de McMaster Aile İşlevleri Modeli' dir. Sistem Kuramı' na dayanan bu model, ailenin işlevselliğini altı boyutta değerlendirmekte ve aileyi her boyuta göre sağlıklı ya da sağlıklı olmayan olarak sınıflandırmaktadır. Bu çalışmanın amacı psikolojik okuma ve tahlil yöntemi çerçevesinde, öykü yazarı Hüseyin Su' nun "Gömleği Yırtık Kırmızı Gül" isimli öyküsünü, McMaster Aile İşlevleri Modeli temelinde incelemek ve öyküye konu olan ailenin işlevsel olup olmadığını bu modelin boyutları temelinde değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, öykünün analizinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, öyküye konu olan ailenin işlevselliğinin zayıf olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, ailede problem çözme yönteminin ve aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgililerinin zayıf olduğu, ailede rol paylaşımının etkisiz ve aile üyelerinin davranış kontrol ve duygusal tepkilerinin işlevsel olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak bu çalışmanın McMaster Aile İşlevleri Modeli' nin kuramsal temellerinin anlaşılmasına destek olacağı, ayrıca edebiyat ve psikoloji bilimi çerçevesinde, aile terapisi alanında çalışan uzmanlar için bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: McMaster Aile İşlevleri Modeli, aile terapisi, aile işlevselliği, Hüseyin Su, Gömleği Yırtık Kırmızı Gül.

* Visit.Asst.Prof., University of Rochester, Department of Psychiatry; Dr.Öğr.Ü., İstinye Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-Posta: tugba_gorgulu@URMC.Rochester.edu

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

**THE McMASTER MODEL OF FAMILY FUNCTIONING AND
INVESTIGATING THE STORY NAMED THE RED ROSE WITH
SHORT TORN BASED ON THE McMASTER MODEL OF
FAMILY FUNCTIONING**

ABSTRACT

Interest in family therapy and family functioning has increasing in recent years. In particular, the awareness that family functioning is an important variable for individual and community health and functionality have increased the interest of researchers in this issue. In the studies conducted with family functioning, it is seen that there are models and paradigms of many theories and approaches. One of these approaches is the The McMaster Model of Family Functioning. The model is based on the System Theory. This model evaluates the family functioning in six dimensions and classifies the family as healthy or unhealthy according to each dimensions of the model. The aim of this study is to examine the story named "The Red Rose with Short Torn" which belongs to the story writer Hüseyin Su, within the framework of The McMaster Model of Family Functioning. It is also intended to assess the family functioning of the family mentioned in the story on the basis of The McMaster Model of Family Functioning dimensions. For this purpose, document analysis method which is one of the qualitative research methods was used in this study. According to the results, it was clear that the functionality of the subject family, the problem solving method and the family interest in the family were weak, the roles in the family was ineffective and the behavioral control and affective involvement of the family members were not functional. In conclusion, this study will help to understand the theoretical foundations of The McMaster Model of Family Functioning and it is thought that it will be a resource for experts working in the field of family therapy.

STRUCTURED ABSTRACT

1. Introduction

The studies on the family system has accelerated due to the fact that the health of the family, which constitutes the smallest structure of the society, is one of the basis of public health. At this point, it is seen that many theories have family-oriented models and paradigms. One of these approaches is the McMaster Model of Family Functioning (MMFF). The MMFF separates family functionality from healthy to unhealthy. This model evaluates family functionality not as a whole, but it evaluates the family's functionality according to each dimension of the model. According to this, this model evaluates the family in six dimensions. These are; Problem solving, Communication, Roles, Affective responsiveness, Affective involvement and Behavior control. The functionality of the family is measured by the size between the most effective and most ineffective.

Nowadays, studied towards family is very important. One of the main purposes in family studies is to increase the family functionality. The MMFF evaluates family functionality in different dimensions. For this

the aim of this study is to evaluate whether the family in the story of The Red Rose with Short Torn is functional or not by using qualitative research method based on MMFF and the dimensions of this model.

2. Method

In this research, the story of “Red Rose with Shirt Torn”, was examined by document analysis method based on MMFF. Firstly, the story was read as a reader. During this reading, some themes was determined belonging to MMFF. In the second and third readings, the basic themes related to the dimensions of the model were interpreted in the light of the literature.

3. Findings

3.1. Problem Solving

According to this model, family problems are divided into instrumental problems and affective problems. Instrumental problems refer to household or financial problems of the family. Emotional problems are related to emotions and indicate the capacity of family members to solve emotional problems in system.

In the story of The Red Rose with Short Torn, the problems in the family were not solved effectively and the family members tend to solve their problems with violent behaviors. The main character stated that violence was used as a problem solving method in the family and that her sisters and himself were affected negatively by this situation.

“All three of us didn't know what is a the right parents? What I remember from my parents, more fights, yelling at each other, broken doors, shaken walls, falling and broken items.” (p.50)

3.2. Communication

In the MMFF, communication refers to the transfer of instrumental and emotional information between family members. According to this, the model evaluates instrumental and emotional communication in four dimensions. These are; open-direct, open-indirect, masked-direct and masked-indirect communication method. According to this model, the most healthy communication within the family is open and direct communication.

When we examine the story, open and direct communication method was used between grandmother and main character. However, it was seen that masked and indirect communication method was generally used in the family system. The main character expressed this situation in the following sentences.

“The next day, my uncle and his wife came, and they gathered my mother's stuff and they left. I thought my uncle had a crush on us. The three of us (talking about their older sisters and themselves) stood under his feet like a ball, but he didn' t touch us. My uncle said this time everything was over. He didn't say anything else.” (p.51)

3.3. Roles

Roles are the task of family members as appropriate subjects to ensure that the material or spiritual resources within the family and to

meet the needs of the family in order to maintain the functionality of the family system.

When the story was examined, it was clear that roles in the system were not shared in a healthy way. The main character expressed in her sentences the fact that her parents did not fulfill their roles.

"Even though they both still alive, they never existed as a mother and father in our lives." (p. 51)

3.4. Affective Responsiveness

This dimension refers to the qualitative and quantitative accurate emotional responses of family members to any stimuli. This size MMFF handles the model in two categories. Welfare emotions such as love, compassion, happiness or fun refers the feelings relieves the individuals, emergency emotions refers the mood such as feelings of unhappiness, anger, frustrations or depression. When the characters in the story were examined, it was seen that the nature of the characters' responses was sometimes inconsistent. For example, in his relationship with his wife, he tend to overstate his emotions such as anger. The main character stated to this as follows:

"...On the contrary, if I had to argue with my husband, my tongue would be broken and I would dig up everything in my heart with a shovel. Unlike my grandfather, my husband wouldn't know what to do when I'm mad..." (p.62)

3.5. Affective Involvement

The dimension of affectiive involvement refers to the interest, compassion and love of the family members. This dimension is measured by how much family members are interested in each other.

When the family system in the history was examined, it was seen that there was no healthy interest between parents and children, but the interest among grandchildren, grandparents and grandparents had met the dimensions of empathic interest.

3.6. Behaviour Control

This dimension refers to the level of family members controlling each other's behavior, placing standards and rules on their behavior, or disciplining. Behavioral control has basically four classification. They are rigid behavior control, flexible behavior control, laissez-faire behavior control and chaotic behavior control. While behavioral control mechanisms can be used equally in the dimension, it is stated that the use of flexible behavioral control mechanism in general is the healthiest and chaotic behavioral control is the most unhealthy mechanism.

When it was examined the story a chaotic behavioral control mechanism was generally used in the family. According to this, it was understood that the mother and father of the main character had no rules at home, the parents always argue and there were no behavioral patterns to discipline children. The main character described the behavioral in the family as:

“...My father hadn't been home for years. We didn't even know what he was doing or where he lived. My grandmother was so upset because my father had no regular life...” (p.64)

4. Conclusion

According to the results of the study, it was found that the family members did not use effective problem solving methods. According to this, family members tend to solve their problems with violent behavior. It is understood that this situation causes the children not to learn effective problem solving methods and to use similar negative problem solving methods in their families in their later life. Studies have showned that the problems in the family are not solved effectively cause various psychosocial problems in family members, and even children learn and internalize these negative behaviors (Kerig, 1996; Wade et al., 2006). Therefore, effective problem solving methods should be studied in the family system, and the individual and systemic problems experienced in family members who do not solve their problems effectively should be examined

In the family of the story, it was seen that the roles in the family were not clear and the material and emotional needs of the children were not met. The main character stated that they knew their grandmother as mother. On the other hand, effective communication methods were not used in the family and it was understood that the communication method was masked and clear. Studies indicates that in families where the interest in the family system is poor, the system's needs are not met and the effective communication method is not used, the children can experience attachment problems and the parents cannot fulfill their effective parenting roles and their roles (Moschis, 1985; Rueter and Koerner, 2008). For this reason, studies should be done to strengthen the relationship between parents and children in family therapies. In addition, awareness studies on the importance of roles within the family, the positive impact of meeting the financial and emotional needs on family members and the effective communication between parents and children and the impact of the relationship on the psychosocial development of children should be done.

As a result of the analysis, it was understood that the emotional controls of the family members in the story were dysfunctional, and even after years, this situation negatively affected the expression of the main childrens' feelings. Expressing family members' feelings of affection, love, happiness oranger can be decisive for their own thoughts and behaviors (Epstein et al., 1983). In addition, excessive display of emotions can be problematic and it can be the basis for various psychopathologies in family members (Kim and Kim, 2008). For this reason, it is thought that family members should express their feelings towards each other in a controlled manner and psychosocial training should be given to enable them to make emotional transfers in accordance with the situation.

Keywords: The McMaster Model of Family Functioning, family therapy, family functioning, Hüseyin Su, The Red Rose with Short Torn.

1. Giriş

Aile terapisi ve ailenin işlevselliği konuları yıllardır araştırmacıların üzerinde durduğu konular arasında olmuştur. Aileye yönelik çalışmalar sadece mental sağlık profesyonelleri arasında değil, aile hekimliği ya da pediatri gibi alanların uzmanları arasında da önemi artmıştır (McDaniel, Doherty ve Hepworth, 2014; Stewart vd., 2017). 1945 yılında Bowen'ın uygulamaları ve Christian Midelfort' un 1957 yılında "psikoterapide aile" adlı çalışmasını yayımlamasıyla birlikte, ailelere yönelik çalışmalar bilimsel temellere dayanmaya başlamıştır. Toplumun en temel yapısını oluşturan ailenin sağlıklı olmasının, toplumun genel sağlığı için önemli öncüllerden biri olduğu kabulü ve bireylerin psikososyal sağlığı ile sağlıklı aile sistemi arasındaki ilişki, bu konuya olan ilgiyi günümüzde daha da arttırmıştır. Aileyle yapılan çalışmalarda, birçok kuramın aileye yönelik modelleri ve paradigmaları olduğu görülmektedir. En çok bilinen aile kuramı ya da yaklaşımları arasında sistematik aile yaklaşımı, yapısal aile yaklaşımı, bilişsel-davranışçı kuram odaklı aile modeli, psikoanalitik kuram odaklı aile modeli, Bowen'ın aile terapisi modeli, Virginia Satir' in aile modeli ya da McMaster Aile İşlevleri Modeli (McMaster Model of Family Functioning-MMFF) bunlardan sadece birkaçıdır (Eichelsheim, Deković, Buist ve Cook, 2009; Nichols ve Davis, 2017; Samancı ve Ekici, 1998).

1950' li yıllarda McGill Üniversitesi' nde başlayan, 1970' li yıllarda McMaster Üniversitesi' nde Epstein ve arkadaşları tarafından çalışılmaya devam edilen McMaster Aile İşlevleri Modeli sistem kuramına dayanmaktadır. Sistem kuramına göre, birey içinde bulunduğu sistemin (okul, iş, geniş aile, din...vb) bir üyesidir ve çevresindeki bütün sistemlerle biyopsikososyal bir bütünlük göstermektedir. Aile sistemi de tüm bu sistemler arasında en önemli sistemi oluşturmaktadır. Aile sistemi tek başına bir sistemi oluştururken, üyelerin her biri başka bir alt sistemi temsil eder. Bu noktada aile üyelerinin hiçbiri, ailenin tüm sistemi incelenmeden ve araştırılmadan anlaşılabilir, çünkü her alt sistem diğer sistemle uyum, bütünlük ve ilişki içindedir. Kısaca söylemek gerekirse, ailenin her parçası birbirleriyle ilişki içindedir. Hiçbir alt sistem, tüm aile sisteminden izole edilerek anlaşılabilirliği gibi, aile işlevselliği salt alt sistemlerin ya da aile üyelerinin incelenmesiyle anlaşılabilir. Ailenin yapısı ve organizasyonu, aile üyelerinin davranışlarını etkiler ve aile üyelerinin davranışları tanımlanması için önemli bir kriterdir (Becvar ve Becvar, 2017; Miller, Ryan, Keitner, Bishop ve Epstein, 2000).

McMaster Aile İşlevleri Modeli, aile işlevselliğini sağlıklı ya da sağlıklı olarak sınıflandırmaktadır. Aile işlevselliğini bir bütün olarak değil, modelin farklı boyutlarının işlevsel olup olmamasıyla değerlendirilir. Buna göre bu model, aileyi temelde 6 boyutta değerlendirmektedir. Bunlar; aile içinde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolüdür. Ailenin işlevselliği, her boyutun en etkili ile en etkisiz arasındaki ranjla ölçülmesiyle anlaşılır. Bu ölçüm Aile Değerlendirme Ölçeği' yle de (Family Assessment Device) objektif olarak ölçülebilmektedir (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983; Ryan, Epstein, Keitner, Miller ve Bishop, 2012). Yapılan çalışmalar, aile işlevselliğinin zayıf olmasının ailede birçok probleme, aile üyelerinde çeşitli psikopatolojilere ya da sosyal sorunlara neden olduğunu ortaya koymuştur (Frick ve Jackson, 1993; Kofler vd., 2017; Shek, 1997). Bu nedenle terapide amaç, şimdi ve burada odağında aile içinde sorunları çözmek ve genel aile işlevselliğini artırarak, aile üyelerinin her birinin işlevselliklerini arttırmaktır. Terapide açıklık, içgörü ve taşınabilirlik kavramları önemlidir. Buna göre terapide konsept ve tedavi süresi net ve sınırlı, terapinin süreci açık olmalıdır. Ayrıca aile üyelerinin iç görüş geliştirmeleri sağlanmalı ve terapi sürecinin işlevsel olmadığı noktada başka modellerin de denenebileceği esnekliği tartışılabilir olmalıdır.

Günümüzde aileye yönelik çalışmalar oldukça önemlidir. Aileye yönelik çalışmalarda ana amaçlardan biri ailenin işlevselliğini arttırmaktır. Ailenin işlevselliğini MMFF farklı boyutlarda değerlendirmiştir. Bu çalışmanın amacı da Hüseyin Su' nun yazarı olduğu "Gömleği Yırtık Kırmızı Gül" öyküsündeki ailenin işlevsel olup olmadığını McMaster Aile İşlevleri Modeli ve bu modelin boyutları (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, ilgi ve davranışsal kontrol) temelinde açıklamak ve nitel araştırma yöntemiyle değerlendirmektir.

1.1. Hüseyin Su

Hüseyin Su, modernizmin getirdiği bazı akımları reddeden ve öykücülüğün geleneksel yapısını içselleştiren, edebiyat dünyasında “Yeni Gelenekçiler” ya da “Yeni Arayışlar Dönemi” yazarlarının güçlü temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yazarın çeşitli öyküleri yanı sıra deneme, inceleme ve araştırma yazıları yayımlanmıştır. Yazarın bugüne kadar yayımlanmış birçok öykü kitabı ve makaleleri vardır. Ana Üşümesi, Tüneller, Gülşefdeli Yemeni, Aşkın Hâlleri ve İç Kanama... vb eserler bunlardan bazılarıdır. Ayrıca yazarın bazı öyküleri çeşitli dillere çevrilmiştir. Yazar, Aşkın Halleri öykü kitabıyla kişi öykücüsü olarak nitelendirilmektedir (Su, 2015; Zariç, 2010).

Yazar hakkında yayımlanmış makaleler dışında lisans ve lisans üstü tezler de yayımlanmıştır. Bunlardan bazıları Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde ve Gazi Osman Paşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde hazırlanan iki lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı ve Erciyes Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda yayımlanan yüksek lisans tezleri sadece bir kaçıdır (Zariç, 2010).

1.2. Gömleği Yırtık Kırmızı Gül

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül Öyküsü, Şule Yayınları tarafından (2015) yayımlanmış “Aşkın Halleri” isimli öykü kitabında yer almaktadır. Öykü, ana karakterin babaannesinin ölmesi nedeniyle yaşadığı yas süreciyle başlamaktadır.

“Suyu kesilmiş değirmene döndü evimiz. Babaannem dün ikindiden sonra öldü.” cümleleriyle başlayan öykü, ana karakterin (karakterin ismi belli değildir) kendisi için önemli bir figür ve model olan babaannesinin ölümü nedeniyle yaşadığı olumsuz duygu durumuna yaptığı atıfla başlamaktadır. Ana karakter, yas sürecinde, içinde bulunduğu duygu durumu ve duygusunu şu şekilde betimlemektedir.

“Kulağında dinmek bilmeyen cankurtaran sesleri kalbimden geliyor. Çocukluk ve genç kızlık günlerimin içinden, hayatımın iliklerinden süzülüp geliyor. Acı değil hissettiklerim, sızı. İpince bir sızı. Etimden sürekli iplik geçiriliyormuş gibi bir şey yani.” cümleleriyle acısını betimleyen karakter için, babaannesinin yaşamında önemli bir model olduğu anlaşılmaktadır.

Genel olarak öyküden bahsedecek olursak, ana karakter ve ablaları babaannesiyse büyümüşlerdir. Kendisi henüz dört, bir ablası beş, diğer ablası altı yaşındayken anne ve babası evi terk etmiştir. Çocuklar, anne ve babasının sürekli kavga etmelerine, ebeveynlerinin birbirlerine yönelik hakaretlerine, annelerinin öfke patlamalarına ve evin içinde devam eden şiddet davranışlarına maruz kalmışlardır. Karakter bu durumu, anne ve babasıyla ilgili hatırladıklarının çok sınırlı olduğunu, sadece kavga, düşen ya da kırılan eşyalar ve sarsılan duvarları hatırladığını belirtmektedir. Anne ve babası yine bir gün şiddetli bir şekilde tartışır ve babası evi terk eder. Yaşanan bu tartışma sonrası annesi, babasından ayrılmaya karar verir ve yine öfke krizi yaşayarak erkek kardeşi ve karısının yardımıyla da evi terk eder. Yaşanan bu süreçten sonra çocuklar babaannesi ve dedesiyle yaşamak zorunda kalırlar.

Öykünün bu noktasından sonra ana karakter, ebeveynlerinden ve kardeşlerinin durumundan bir daha bahsetmez ve babaannesi ve dedesinin hikayesiyle devam eder. Buna göre babaannesi ve dedesi çocuk yaşta birbirlerine âşık olmuşlardır. Babaannesinin erkek kardeşi, dedesiyle evliliğine sıcak bakmamakta ve katı bir şekilde evliliklerine karşı çıkmaktadır. Ancak babaannesinin, annesine ısrarı sonucu, annesi, babaannesinin ağabeyini ikna eder ve babaannesi dedesiyle evlenir. Öykünün sunduğu bilgiler ışığında, babaannesinin dedesiyle olan evliliğinden bir oğlu olur ve oğlunun eşiyle ayrılması sonucu üç torununa (ana karakter ve ablaları) bakmak zorunda kalır. Babaanne karakteri yaşlılık döneminde zor bir hastalık geçirir, bu hastalık sonucu eşi kendisini terk eder ve akrabalarının da desteğiyle yeni bir evlilik yapar (Su, 2015). Ancak bu evliliğin resmi olup olmadığı öyküde net değildir. Bu noktada ailenin yaşam kronolojisi incelendiğinde, aile yaşam kronolojisi şu şekildedir:

Tablo 1: Aile yaşam kronolojisi

Babaanne ve dedenin tanışması ve evlenmesi
İki ablasının doğumu
Kendisinin doğumu
Babasının evi terk etmesi
Annesinin evi terk etmesi
Anne ve babasının ayrılması
Çocukların babaanne ve dedeyle yaşamaya başlamaları
Karakterin ve ablalarının evlenmesi, kendisinin ve ablaların evden ayrılması
Babaannesinin hastalanması
Dedesinin başka bir kadınla evlenmesi
Babaannesinin küçük torunun (ana karakter) evine yerleşmesi

2. Yöntem

Bu çalışma, nitel bir araştırma olarak kurgulanmış ve çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yönteminde gözlem, görüşme, günlük ya da notların analizi yapılmaktadır. Sosyal bilimlerde son yıllarda çok sık kullanılmaya başlanan nitel araştırma yönteminde amaç, sosyal dünyayı açıklamak, anlamlandırmak ve açıklayıcı analizler yapabilmektir. Bu yöntemle bir olayı, olguyu ya da durumu gözlem, görüşme ya da çeşitli kayıtlar gibi dokümanlarla tanımlamak ve ortaya koymak amaçlanmaktadır (Green ve Thorogood, 2018; Morse ve Peggy-Anne, 1995).

Bu çalışmada öykü yazarı Hüseyin Su' ya ait Aşkın Halleri öykü kitabında yer alan "Gömleği Yırtık Kırmızı Gül" isimli öykü, McMaster Aile İşlevleri Modeli temel alınarak, aile işlevselliğinin temel boyutları doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Öykü öncelikle bir okuyucu gözüyle okunmuştur. Bu okuma esnasında McMaster Aile İşlevleri Modeli (MMFF) boyutlarına ait bazı temalar belirlenmiştir. İkinci ve üçüncü okumada ise kodlama aşamasına geçilerek, modelin boyutlarına ilişkin temel temalar, alan yazını ışığında yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, MMFF' nin boyutları (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü) açıklanmış ve öyküye konu olan ailenin aile işlevselliği bu boyutlar temel alınarak değerlendirilmiştir. Aşağıda modelin tüm ayrıntıları verilmiştir.

3.1. Problem Çözme (Problem Solving)

MMFF' ye göre ailede problem çözme, aile işlevselliğinin etkili bir şekilde devam etmesi için kritiktir. Modele göre, aile içindeki her problem etkili bir şekilde çözülebildiği takdirde ailenin bütünlüğü ve işlevselliği devam etmektedir. Yine de bazı problemler çözülemeyebilir ki, bu durum ailenin bütünlüğü için önemli bir tehdit oluşturmaz. Bu modele göre, aile içi problemler araçsal (instrumental) ve duygusal (affective) olarak ikiye ayrılır. Araçsal problemler, aile sisteminin ihtiyaçlarını ve ailenin evle ilgili ya da finansal problemleri ifade ederken; duygusal problemler duygularla ilgili olup, aile üyelerinin duygusal sorunlarını çözme kapasitesine işaret etmektedir. Bu modele göre, araçsal ve duygusal sorunlarını çözemeyen aileler *etkisiz*, duygusal sorunlarını çözebilen aileler *etkili*, hem araçsal hem de duygusal sorunlarını çözebilen aileler *en etkili* ya da en işlevsel olarak tanımlanmaktadır (Epstein, Bishop ve Levin, 1978). Birçok çalışma, aile sistemi içinde zayıf problem çözme becerilerinin aile üyelerinde birçok psikolojik ve sosyal sorunlara neden olduğu ortaya koymuştur (Costigan, Floyd, Harter ve McClintock, 1997; Wade, Michaud ve Brown, 2006). Aile içinde yaşanan problem çözme sorunları en çok baş etme gücü zayıf olan çocukları etkilemektedir. Yapılan çalışmalar, problem çözme

becerisi zayıf olan ailelerde büyüyen çocukların sözel ve saldırgan davranışlarının yoğun olduğu, bu çocukların okulda yaşadıkları problemlere karşı baş etme mekanizmalarının düştüğü, aynı zamanda depresif duygu durum gibi sorunlar yaşamaları riskinin arttığı belirtilmektedir (Forgatch, 1989; Sanders, Dadds, Johnston ve Cash, 1992).

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül adlı öyküde, öyküye konu olan ailenin problem çözme becerilerine ilişkin birçok atıfta bulunulduğu görülmektedir. Ailedeki problemler genel olarak efektif çözülmekte, aile üyeleri sorunları şiddet davranışlarıyla çözme eğilimindedir. Buna göre ana karakter, ailede problem çözme yöntemi olarak şiddetin kullanıldığını, ablaları ve kendisinin bu durumdan olumsuz etkilendiklerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Üçümüz de doğru dürüst anne ve baba görmedik. Annemle babamdan hatırladıklarım, daha çok kavgaları, birbirlerine bağırıp çağırmaları, çarpılan kapılan, sarsılan duvarlar, düşen, kırılan eşyalar...” (s.50)

Sağlıklı problem çözmenin adımları kısaca: problemin tanımlanması, problemin çözümüne katkısı sağlayacak kaynakların, alternatif çözüm yollarının belirlenmesi ve bu çözüm yollarından etkili olanın uygulamasıdır. Kısaca sağlıklı bir problem çözme yöntemi analitik düşünme ve alternatiflerin değerlendirilmesiyle mümkündür (Epstein et al., 1978). Ancak ana karakterin anne ve babasının etkin problem çözme yöntemlerini kullanmadıkları, problemlerini evden ayrılma ya da öfke patlamaları gibi sağlıksız yöntemlerle çözmeye çalıştıkları görülmektedir. Buna göre ana karakter, anne ve babasına ilişkin hatırladıklarını ve bu durumu şu şekilde aktarmaktadır:

“...hatırladıklarım daha çok babama kızması, annemin ağlayarak sinir krizlerine girişi ve babamın çekip giderek yine uzun süre eve uğramayı, ortalıkta gözükmeysi...” (s.50)

3.2. İletişim (Communication)

Kişiler arası iletişim kuramları çoğunlukla sosyal psikoloji alanından gelmektedir. Newcomb, Asch ya da Anderson gibi isimler kişiler arası iletişimi genel olarak bireylerin algısı, sosyal entegrasyonu, sosyal değişimi ya da kişilerarası denge odağında çalışmışlardır. Genel bir tanım yapılacak olunursa iletişim, en az iki birey arasında sözlü ya da sözsüz mesajlar aracılığıyla bilgi, duygu ve düşünce aktarım süreci ve karşındaki birey ya da bireylerin bu aktarılan bilgiye ilişkin anlam arama çabası olarak ifade edilebilir (Berger ve Calabrese, 1974).

McMaster modelinde iletişim, aile üyeleri arasındaki araçsal ve duygusal bilgi aktarımını ifade etmektedir. Bu modele göre, klinik popülasyonun duygusal aktarımı zayıftır. McMaster Modeli sözsüz iletişimin önemine vurgu yapsa da, bu iletişim tarzının metodolojik olarak ölçümünün kanıtsal olmadığı gerekçesiyle sadece sözlü iletişim üzerine odaklanır. Buna göre, aile içi araçsal ve duygusal iletişim modelini; açık ve direkt, açık ve indirekt, maskelenmiş ve direkt ve maskelenmiş indirekt iletişim yöntemi olarak dört boyutta değerlendirir. Bu modele göre aile içinde en sağlıklı iletişim açık ve direkt yapılan iletişimidir (Ryan vd., 2012).

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül öyküsü incelendiğinde, babaanne ve ana karakter arasında genel olarak açık ve direkt iletişim yöntemi kullanılıyor olsa da, aile sistemi içinde işlevsel olmayan iletişim yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, ana karakter annesinin evden ayrıldığı sırada dayısı ve yengesinin eve geldiğini, annesinin eşyalarını toplarken kendisi ve ablalarıyla iletişim kurmadıklarını ve annesinin neden evden ayrıldığına dair açık ve direkt ifade kullanılmadığı için bu durumu anlamlandıramadığını şu cümlelerle ifade etmiştir.

“Ertesi gün dayımla eşi geldi ve anneme ait eşyaları toplayıp gittiler. Dayım bize de küstü sanmıştık. Üçümüz birden (ablaları ve kendisinden bahsediyor) ayaklarının altında yumak gibi durduk da bir kez olsun başımızı okşayıp yanağımızı sıkmadı.... Dayımın yüzündeki

bulutları dağıtıp, alınının düğümünü çözmeye yetmedi yalvarıp yakarmalarının hiçbiri de. Yetti artık, bu kez bitti diyor da başka bir şey demiyordu, dayım.” (s.51)

Yine yengesi ve dayısı annesinin eşyalarını toplarken, yengesinin kendisine yönelik ifadelerin net olmadığını ve ne demek istediğini anlamadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“...Dayımın görmemesine özen göstererek çantasından çıkardığı akide şekerlerini üleştirip ceplerimize koyan yengem, olan size oldu kadersizler, deyişini sesindeki acımayı, kızgınlığı ve öfkeyi hala hatırlarım. Oysa o gün yengem kime acıyordu, kızgınlığı ve öfkesi kimeydi, anlayamamıştım.” (s.51)

Yine babaannesi ve dedesinin evlenme sürecinde, babaannesinin ağabeyinin bu evliliğe onay vermediğini, babaannesine ne istediği sorulmadığını, aile içinde direkt ve açık bir iletişim olmadığını şu şekilde ifade ediyor:

“... kendisine (babaanne) ne istediğini sorsalar hemen evet diyebilir ya da evet demek istediğini açıkça belli ederdi sanırım. Konuşurken ki sesinin titreyişinden, ak pak yüzünden, her birinde birer elma oturtulmuş yanaklarından, mürdümeriği gibi gözlerindeki pırlıttan bunu anlardık.” (s. 56)

3.3. Roller (Roles)

Roller, ailenin işlevselliğini devam ettirebilmek için sistem içindeki maddi ya da manevi kaynakların temin edilmesi ve sistemin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için aile üyelerinin uygun özneler olarak görevleridir. Bu boyut maddi ve duygusal olmak üzere ikiye ayrılmakla birlikte, aynı zamanda gerekli aile işlevselliği (necessary family functions) ve diğer aile işlevsellikleri (other family functions) olmak üzere iki temada sınıflandırılmaktadır. MMFF modeli, ailede bakım sağlama, ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayabilme, aile üyelerinin kişisel gelişimlerini sağlama, çocukların bakımı ve etkili büyütülmesi gibi konularda temel davranışsal kalıpları geliştirip geliştirmediğine odaklanmaktadır. Bu temel kalıpları geliştirilebilmiş aileleri işlevsel aileler olarak değerlendirmektedir. Bu boyutta gerekli aile işlevselliği olarak, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması ve aile üyelerinin kendilerine düşen rolleri layıkıyla yerine getirip getirmediğini değerlendirir. Buna göre maddi-fiziki ve duygusal destek olmak üzere iki boyutun aile sistemi içinde karşılanması gerekmektedir. Maddi olarak yemek, giyecek, para gibi ihtiyaçlar araçsal kaynakları ifade derken, duygusal destek aile üyelerinin birbirlerini desteklemesi, rahatlaması ya da duygusal ve fiziki ihtiyaçların karşılanması olarak belirtilmektedir. İşlevsel ailelerde roller paylaşılr. Kuşkusuz hastalık gibi sorunlar söz konusu olduğunda, roller bazen karışabilir ancak sistem yine kendi dengesini bulacaktır (Bulut, 1990; Ryan vd., 2012). Yapılan çalışmalar ve alanın önemli isimleri, rollerin katı ve kuralların belirsiz olduğu ailelerin işlevselliklerinin düştüğü, ailede ve özellikle çocuklarda birçok psikolojik ve sosyal sorunların ortaya çıktığını belirtmektedir (Satir, 2001; Schleider vd., 2015; Wang, Bianchi ve Raley, 2005). Üstelik bu sorunlar sadece çocukları değil, yaşlı bireylerin de psikopatolojiler geliştirmeleri için önemli risk faktörlerinden biridir (Hinton vd., 2015).

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül öyküsü incelendiğinde, başlarda sistem içinde rollerin sağlıklı paylaşılmadığı, aile üyelerinin birbirlerine yönelik araçsal ve duygusal desteklerinin zayıf olduğu ve ailenin ihtiyacı olan temel gereksinimlerin karşılanmadığı görülmektedir. Ana karakter bu durumu şu ifadelerle belirtmektedir.

“Babaannem ellerinde büyüdük biz üç kız kardeş. Babaannemim başına çarpılıp kaldığımızda üçümüz de çocuktuk” (s.49)

Cümlesiyle ana karakter, anne ve babasının ebeveynlik rollerini yerine getirmediğini, ailenin en temel gereksinimi olan çocukların bakımı ve etkili büyütülmesi gibi konularda ebeveynlerin üzerine düşen rolleri paylaşmadıklarını belirtmektedir. Yine;

“Her ikisi de hala yaşadıkları halde, varlıklarıyla, üçümüzün hayatında bir anne ve bir baba olarak yerleri hiç olmadı” (s. 51) derken ebeveynlerinin anne ve babalık rollerini yerine getirmediğini açıkça dile getirmiştir.

Aile sisteminde rollerin dağılımı sadece ana karakterin çekirdek ailesi içinde değil, babaannesinin çekirdek ailesinde de işlevsel olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, babaanesi dedesiyle evlenmek ister ancak babaannesinin ağabeyi bu evliliğe şiddetle karşı çıkmakta, anne ve babasının etkili olması gereken kararlarda babaannesinin ağabeyinin rolünün baskın olduğu görülmektedir. Ana karakter, evlilik gibi fikir birliği olması gereken bir konuda babaannesinin ya da ebeveynlerinin yerine ağabeyin kararının kritik olduğunu şu şekilde ifade etmektedir.

“Belalı belalı bir delikanlı olduğu için, elinden bir kaza çıkacağından herkes emin olduğundan, O, olur demeden kimse de bu iş olsun demiyordu. Oysa her iki tarafın da aileleri, yakınları, hatta babaannemle dedemi tanıyan hemen hemen herkes de onları birbirine yakıştırıyor ve münasip görüyormuş.” (s.55) diyerek aile içinde rollerin dağılımının işlevsel olmadığına işaret etmektedir.

3.4. Duygusal Tepki Verebilme (Affective Responsiveness)

Bu boyut, herhangi bir uyarana karşı aile üyelerinin nitelik ve nicelik olarak doğru duygusal tepkiler vermelerini ifade eder. Bu boyutu MMFF modeli iki kategoride ele alır. İlk sağlıklı duygular (welfare emotions); sevgi, aşk, şefkat, mutluluk ya da eğlenme gibi bireyi rahatlatan duyguları ifade ederken, acil duygular (emergency feelings) mutsuzluk, öfke, kızgınlık, hayal kırıklıkları ya da depresyon gibi duygu ya da duygu durumunu ifade etmektedir. Bu boyuta göre, aile üyeleri birbirlerine sadece rahatlatan duygularını ifade edip, acil duygularını ifade etmezlerse ailenin “duygusal tepki verebilme” boyutunun işlevsel olmadığı varsayılmaktadır. Aynı zamanda, gösterilen duygusal tepkilerin niceliksel ve niteliksel olarak sağlıklı olması gerekmektedir. Örneğin, aşırı düzeyde gösterilen şefkat, aşk...vb sağlıklı duygular ya da mutsuzluk, hayal kırıklıkları... gibi acil duygusal tepkiler işlevsiz olarak ele alınmaktadır. Bu boyutta gösterilen tepkilerin yerinde, sınırında ve uygun sürede olması önemlidir, ayrıca verilen duygu uyarana uygun olmalıdır. Uyarana verilen uygun olmayan duygusal tepkiler sağlıklı olarak değerlendirilmektedir (Epstein vd., 1978; Miller vd., 2000; Ryan vd., 2012). Duygusal tepkilerin kontrolsüz olması özellikle genç bireyleri etkilemektedir.

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül öyküsündeki karakterler incelendiğinde, karakterlerce gösterilen tepkilerin niteliğinin zaman zaman tutarsız olduğu görülmektedir. Buna göre ana karakter zaman zaman duygusal tepkilerinde kontrolsüzdür. Örneğin eşiyle olan ilişkisinde öfke ve kızgınlık gibi duygularını aşırı gösterme eğilimindedir. Bu durumu ana karakter şu şekilde ifade etmektedir:

“... Ben de tam tersine, eşimle az biraz tartışacak olsam dilimin bağı çözülür, kazmayla kürekle kalbimdeki her şeyi kazıp orta yere dökerdim.... Eşim de dedemin aksine dili dolandır, eli ayağı titrerdi ben kızınca.” (s.62)

Yine ana karakter eşine karşı duygularının şiddetini kontrol edemediğini “... Babaannemi dinledikçe, eşimi avuçlarımın içinde boğmak üzere olduğumu fark eder, bir erkeğin buna nasıl katlandığına şaşar, kendimi azarlardım...” (s.62) cümlesiyle betimlemektedir.

Benzer şekilde babaannesinin, dedesinin ikinci evlilik kararına karşı verdiği duygusal tepkinin niteliği işlevsel değildir. Buna göre, karakterin dedesi evlenmek istediği kadını ailesinden istemeye giderken, babaannesinin duygusal ya da davranışsal tepki vermemesi, şaşkınlık ya da hayal kırıklığı gibi beklenen duyguları göstermek yerine kahvaltı hazırlaması duruma uygun bir tepki değildir (öyküde ana karakterin babaannesiyile dedesinin boşanıp boşanmadığı net değildir, ancak dedesinin, eşinin gözünün önünde hazırlanıp kız istemeye gitmesi ve babaannesinin bu durumu o an fark etmesi nedeniyle, bu evliliğin yasal bir evlilik olmadığı düşünülmektedir). Bu durumu ana karakter şu şekilde belirtmektedir

“Dedemle bahçe kapısında karşılaştık. Giyinmiş, taranmış çıkıyordu... Babaannem ne denli üzülmiştir dedemin bu süslü ve hevesli halini görünce diye düşündüm... İçeri girdiğimde babaannem ayakta idi. Giyinmiş, yatağını toplamış, üstüne başına fark edilebilecek kadar çeki düzen vermişti... Hafifçe gülümsedi... Dikkatli, yavaş ve sarsak adımlarla mutfığa geçti. Dedeme kahvaltı hazırlamıştı. Masayı toplamaya başladı...” (s.67-68)

3.5. Gereken İlgiliyi Gösterme (Affective Involvement)

Gereken ilgiliyi gösterme boyutu, aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgi, şefkat ve sevgisini ifade eder. Bu boyut, aile üyelerinin birbirlerine ne düzeyde ilgi gösterdikleri ve birbirlerine yatırım yaptıkları ile ölçülmektedir. Gereken ilgiliyi gösterme boyutu temelde altı düzey ilgiliyi barındırır. Bunlar; aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgi göstermemesi ya da zayıf ilgi göstermesiyle ölçülen *ilgiden yoksunluk*, aile üyelerinin birbirlerine yönelik duyguların çok az katılımı ancak aile üyelerinin birbirlerine yönelik az da olsa ilgi göstermeleriyle ölçülen *duygulardan yoksunluk*, duyguların çok zayıf gösterildiği ve egosantrik bir duygusal aktarımın olduğu *narsistik ilgi*, duyguların temel alındığı ve aile üyelerinin önemsendiği *empatik ilgi*, korumacılığın yüksek olduğu ve aile üyelerinin aşırı müdahalesinin olduğu *aşırı ilgi* ve aile üyelerinde sınırların net olmadığı ve aile üyelerinin sınırlarının hassas ve patolojik olduğu *simbiyotik ilgidir*. Bu boyutta ilgilerin yoksunluğundan, simbiyotik ilgiye kadar bir ranj vardır. En etkili olan düzeyin empatik ilgi olduğu belirtilmektedir (Epstein vd., 1978).

Öyküdeki aile sistemi incelendiğinde, anne-baba ve çocuklar arasında sağlıklı bir ilginin yaşanmadığı ancak torun, babaanne ve dede arasındaki ilginin empatik ilgi boyutunu karşıladığı, aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgilerinin olumlu olduğu görülmektedir. Bu noktada ana karakter, babaannesinin kendilerine yönelik sevgi ve şefkatini, babaannesini anne olarak kabul ettiğini ve kendisi ve ablaları için önemli bir kadın ve anne modeli olduğunu belirtmektedir.

Ana karakter, anne ve babasının birbirlerine yönelik ilgilerinin ve aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgi, sevgi ve şefkat duygularının zayıf oluşunu şu cümlelerle aktarıyor:

“... Annemle babamdan hatırladıklarım, daha çok kavgaları, birbirlerine bağırıp çağırmaları, çarpılan kapıları sarsılan duvarlar, düşen, kırılan eşyalar... babaannemin daha çok babama kızması, annemin ağlayarak sinir krizlerine girişi ve babamın çekip giderek uzun bir süre eve uğramaması...” (s. 50)

Ancak ana karakterin babaannesiyile olan ilişkisinin iyi olduğu, babaannesinin kendisi ve ablaları için önemli bir model ve babaannelerinin kendilerine yönelik ilgi, sevgi ve şefkatin dengeli olduğunu şu sözlerle belirtmektedir.

“... Çünkü biz babaannemin yanında büyüdük. Genç kızlığın, yetişkinliğin bütün dokusunu O'nun kadın gergefinde kazandık. Bir babaanneden çok, anneminiz ve kadın örneğimizdi o.” (s.52)

Yine başka bir paragrafta babaannesinin kendisine ve ablalarına karşı şefkat duygusunu şu şekilde belirtiyor:

“Eteğini dizlerine toplar, ellerini koynunda saklar, yumuşak ve serin serin gülerdi bir yandan da. O'nun gülümseyişini gördük mü iyice surnaşırdık. Başından tülbendini çeker, hırkasının kolunu sündürür, yanaklarını öper, ısırırdık...” (s.53)

3.6. Davranış Kontrolü (Behaviour Control)

Bu boyut, aile üyelerinin birbirlerinin davranışlarına standart ve kural koyma ya da davranışlarını disipline etme düzeyini belirler. Davranış kontrolü üç durumda ele alınır. İlk fiziksel tehlikeli durumlardır. Aile üyeleri davranışlarını izleme ve kontrol etme durumlarını ifade eder. İkinci saldırganlık, öfke, cinsellik, yeme, içme ya da uyuma gibi psikolojik dürtü ve ihtiyaçların giderilmesine

yönelik durumları ifade eder ve son olarak aile içi ya da dışında sosyalizasyon ihtiyaçların karşılandığı durumları ifade etmektedir. Davranış kontrolünün temelde dört sınıflandırması vardır. Bunlar *katı davranış kontrolü* (rigid behavior control), *esnek davranış kontrolü* (flexible behavior control), *serbest davranış kontrolü* (laissez-faire behavior control) ve *kaotik davranış kontrolüdür* (caotic behavior control). Bir boyutta davranışsal kontrol mekanizmalarının hepsi eşit olarak kullanılabilirken, genel olarak esnek, duruma uygun davranışsal kontrol mekanizmasının kullanılmasının en sağlıklı, kaotik davranışsal kontrolün ise en sağlıksız mekanizma olduğu belirtilmektedir (Epstein vd., 1978; Miller vd., 2000; Ryan vd., 2012).

Öyküye konu olan ailede genel olarak kaotik davranışsal kontrol mekanizmasının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre ana karakterin anne ve babasının evde kurallarının olmadığı, anne ve babanın sürekli tartıştığı ve çocukları disipline edecek davranışsal paternlerin olmadığı anlaşılmaktadır. Benzer süreç geniş aile sisteminde yani babaanne ve dede sisteminde de kendisini göstermektedir. Buna göre, babaanne ve dedenin evinde başlarda esnek bir davranışsal kontrol süreci olduğu düşünülse de babaannenin hastalanmasıyla birlikte kaotik bir süreç yaşanmaya başlamıştır. Ana karakter, anne-baba ve kardeşlerinden oluşan çekirdek aile ile, babaanne ve dededen oluşan geniş aile sistemindeki davranışsal kontrol sürecini şu şekilde betimlemektedir.

“...Babam yıllardır uğramıyordu eve. Ne yaptığını, nerede yaşadığını bile doğru dürüst bilmiyorduk. Babaannemi böyle çökerten, sanırım daha çok da babamın evinin dağılışı, bir türlü yurt, yuva tutmayışıydı...” (s.64)

Yine ana karakter, babaannesinin hastalanmasıyla birlikte evde kural ve standartların zayıfladığını şu şekilde belirtmektedir.

“...Ne ki dedemin düşüncesi ve duyguları çözülmeye başlamıştı artık. Az konuşup, hiç gülmemeye, sofradan doymadan kalkmaya, hele gündüzleri neredeyse eve gelmemeye başladı. Akşamları erken yatıp, sabahları geç kalkıyordu.” ifadeleriyle aile içinde bazı rutinlerin sarsıldığını ifade etmiştir.

4. Sonuç

Aile ve ailenin işlevselliği kavramları son yıllarda birçok alanın üzerinde durduğu konulardır. Toplumun en temel yapı birimi olarak belirtilen aile sisteminin genel olarak tüm toplumun refahı ve sağlığı için temel oluşturması nedeniyle, aileye yönelik çalışmalar artmıştır. İlk kez Bowen ile başlayan aile çalışmaları günümüzde birçok yaklaşım ve kuramın üzerinde durduğu önemli bir alandır. Bu yaklaşımlardan biri McMaster Aile İşlevleri Modeli' dir (MMFF). MMFF, aile işlevselliğini sağlıklı ve sağlıksız olarak değerlendirmektedir. Model aile işlevselliğini 6 boyutta incelemektedir. Bunlar aile içinde problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolüdür. Aile işlevselliği, her boyutun etkili ya da etkisiz olmasıyla ölçülmektedir. Bu çalışmada da, psikolojik tahlil çerçevesinde “Gömleği Yırtık Kırmızı Gül” adlı öyküye konu olan ailenin işlevselliğini MMFF ve modelin boyutları temel alınarak doküman analizi yöntemiyle nitel olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, öyküye konu olan ailenin etkin problem çözme yöntemlerini kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, aile içinde problemler etkili çözülmemekte, aile üyeleri aralarındaki sorunları şiddet davranışlarıyla çözme eğilimindedir. Bu durumun, çocukların etkin problem çözme yöntemlerini öğrenememelerine ve yaşamlarının ileriki dönemlerinde kendi ailelerinde benzer olumsuz problem çözme yöntemleri kullanmalarına neden olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmalar, ailede sorunların etkili çözülmüyor olmasının, aile üyelerinde çeşitli psikososyal sorunlara neden olduğu, hatta çocukların bu olumsuz davranışları öğrendiklerini ve içselleştirdiklerini göstermiştir (Kerig, 1996; Wade vd., 2006). Bu nedenle, ailelere yönelik çalışmalarda, etkin problem çözme yöntemleri çalışılmalı, sorunlarını etkili çözemeyen aile üyelerinde ve ailede bireysel ve sistemsel

sorunlar çalışılmalı ve özellikle bu durumun çocuklar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak gerekirse çocuklara yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Öyküye konu olan ailede, aile için rollerin net olmadığı özellikle çocukların maddi ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı anlaşılmıştır. Bu durumu ana karakter, “anne” diye babaannelerini bildikleri şeklinde belirtmektedir. Diğer yandan, aile içinde etkin iletişim yöntemleri kullanılmamakta, kullanılan iletişim yönteminin maskelenmiş ve direkt olmadığı anlaşılmaktadır. Kuşkusuz aile üyelerinin birbirlerine yönelik ilgileri de zayıftır. Bu durum ana karakterin anne ve babasına ilişkin hatırladıkları “çarpılan kapılar, sarsılan duvarlar ya da annesinin yaşadığı öfke patlamalarından” ibarettir. Yapılan çalışmalar, aile sistemi içinde ilginin zayıf olduğu, gereksinimlerin karşılanmadığı ve etkili iletişim yönteminin kullanılmadığı durumlarda çocukların bağlanma sorunları yaşadıkları, ebeveynlerin etkin anne-babalık rollerini ve eş rollerini yerine getiremedikleri belirtmektedir (Moschis, 1985; Rueter ve Koerner, 2008). Bu nedenle, aileye yönelik çalışmalarda ebeveyn ve çocuk ilişkisini güçlendirecek çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca, ebeveynlerle aile içinde rollerin önemi, maddi ve duygusal ihtiyaçların karşılanmasının aile üyelerine olumlu etkisi, ebeveyn-çocuk arasında etkili iletişim ve ilişkinin çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkisi konularında farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

Yapılan analiz sonucu, öyküye konu olan aile üyelerinin duygusal kontrollerinin işlevsel olmadığı, yıllar sonra dahi, bu durumun ana karakterin duygularını ifade etmesinde olumsuz etkisi olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, ana karakterin evlendikten sonra eşine yönelik duygusal tepkilerinin kontrolsüz ve aşırı olduğunu “... babaannemi dinledikçe, eşimi avuçlarımın içinde boğmak üzere olduğumu fark eder, bir erkeğin buna nasıl katlandığına şaşar, kendimi azarlardım...” cümlesiyle anlaşılmaktadır. Duyguların aktarımı, doğru duygusal tepkiler verebilme ve duyguların ifadesinin duruma uygun, kontrollü ve sınırında olması kişilerarası iletişimde ve aile içi ilişkilerde önemlidir. Aile üyelerinin birbirlerine şefkat, sevgi, mutluluk, öfke ya da kızgınlık duygularını ifade etmeleri düşünce ve davranışları için de belirleyici olabilmektedir (Epstein vd., 1983). Yine duyguların aşırı gösterilmesi aile üyelerinde çeşitli psikopatolojilere zemin hazırlamaktadır (Kim ve Kim, 2008). Bu nedenle aileye yönelik çalışmalarda aile içinde duygu aktarımı, aile üyelerinin birbirlerine yönelik duygularını ifade etmeleri, kontrollü ve duruma uygun duygusal aktarımlar yapabilmelerine yönelik psikososyal eğitimler verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Edebiyat ve psikoloji bilimi ilişkisi yıllardır romanlara ve öykülere konu olmuştur. Özellikle 20. yy ile birlikte iç çözümleme ya da psikolojik tahlil yöntemi yazarların ilgisini çekmiş ve birçok yazar bu tekniği kullanarak öykü ya da roman yazmıştır (Ayata ve Tonga, 2014; Sazyek, 2004). Bu çalışmada da öykü yazarı Hüseyin Su’ya ait “Gömleği Yırtık Kırmızı Gül” öyküsüne konu olan ailenin McMaster Aile İşlevleri Modeli çevresinde psikolojik tahlili yapılmış ve öykü doküman analizi yöntemiyle nitel olarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemle alanda çalışan uzmanlara, psikoloji ve sosyal hizmet öğrencilerine aile işlevselliği ve ailenin değerlendirmeleri konusunda destek sağlayacağı ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara veri sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayata, Y., & Tonga, N. (2014). Psikolojik roman, romana yansıyan yazar ve Türk edebiyatındaki bazı örnekleri üzerine bir inceleme. *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, (25), 7-20.
- Becvar, R. J., & Becvar, D. S. (2017). *Systems theory and family therapy: A primer*. USA: Rowman & Littlefield, USA.
- Berger, C. R., & Calabrese, R. J. (1974). Some explorations in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of interpersonal communication. *Human communication research*, 1(2), 99-112.

- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Özgüneliş Matbaası, Ankara.
- Costigan, C. L., Floyd, F. J., Harter, K. S., & McClintock, J. C. (1997). Family process and adaptation to children with mental retardation: Disruption and resilience in family problem-solving interactions. *Journal of Family Psychology, 11*(4), 515.
- Eichelsheim, V. I., Deković, M., Buist, K. L., & Cook, W. L. (2009). The social relations model in family studies: A systematic review. *Journal of Marriage and Family, 71*(4), 1052-1069.
- Epstein, N. B., Baldwin, L. M., & Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy, 9*(2), 171-180.
- Epstein, N. B., Bishop, D. S., & Levin, S. (1978). The McMaster model of family functioning. *Journal of Marital and Family therapy, 4*(4), 19-31.
- Forgatch, M. S. (1989). Patterns and outcome in family problem solving: The disrupting effect of negative emotion. *Journal of Marriage and the Family, 51*, 115-124.
- Frick, P. J., & Jackson, Y. K. (1993). Family functioning and childhood antisocial behavior: Yet another reinterpretation. *Journal of Clinical Child Psychology, 22*(4), 410-419.
- Green, J., & Thorogood, N. (2018). *Qualitative methods for health research*: Sage Publication, London, s:44-45.
- Hinton, L., Apesoa-Varano, E. C., Unützer, J., Dwight-Johnson, M., Park, M., & Barker, J. C. (2015). A descriptive qualitative study of the roles of family members in older men's depression treatment from the perspectives of older men and primary care providers. *International journal of geriatric psychiatry, 30*(5), 514-522.
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of family psychology, 10*(4), 454-473.
- Kim, H.-S., & Kim, H.-S. (2008). The impact of family violence, family functioning, and parental partner dynamics on Korean juvenile delinquency. *Child psychiatry and human development, 39*(4), 439-453.
- Kofler, M. J., Sarver, D. E., Spiegel, J. A., Day, T. N., Harmon, S. L., & Wells, E. L. (2017). Heterogeneity in ADHD: Neurocognitive predictors of peer, family, and academic functioning. *Child Neuropsychology, 23*(6), 733-759.
- McDaniel, S. H., Doherty, W. J., & Hepworth, J. (2014). *Medical family therapy and integrated care*: Washington, DC. US: American Psychological Association.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., & Epstein, N. B. (2000). The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy, 22*(2), 168-189.
- Morse, J. M., & Peggy-Anne, F. (1995). *Qualitative research methods for health professionals*. California: Sage Publication.
- Moschis, G. P. (1985). The role of family communication in consumer socialization of children and adolescents. *Journal of consumer research, 11*(4), 898-913.
- Nichols, M. P., & Davis, S. D. (2017). *Family therapy concepts & methods* Pearson Education, Inc, USA.
- Rueter, M. A., & Koerner, A. F. (2008). The effect of family communication patterns on adopted adolescent adjustment. *Journal of Marriage and Family, 70*(3), 715-727.

- Ryan, C. E., Epstein, N. B., Keitner, G. I., Miller, I. W., & Bishop, D. S. (2012). *Evaluating and treating families: The McMaster approach*: Routledge, New York, USA.
- Samancı, A. Y., & Ekici, G. (1998). Aile terapisi. *Düşünen Adam Dergisi*, 11(3), 45-51.
- Sanders, M. R., Dadds, M. R., Johnston, B. M., & Cash, R. (1992). Childhood depression and conduct disorder: I. Behavioral, affective, and cognitive aspects of family problem-solving interactions. *Journal of Abnormal Psychology*, 101(3), 495.
- Satir, V. (2001). *İnsanı yaratmak: Aile terapisinin başyapıtı (1. Baskı)*, S. Yeniçeri (Çev). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Sazyek, H. (2004). Romanda temel anlatım yöntemleri üzerinde bir sınıflandırma çalışması. *Folklor/edebiyat*, (37-38), 103.
- Schleider, J. L., Ginsburg, G. S., Keeton, C. P., Weisz, J. R., Birmaher, B., Kendall, P. C., . . . Walkup, J. T. (2015). Parental psychopathology and treatment outcome for anxious youth: Roles of family functioning and caregiver strain. *Journal of consulting and clinical psychology*, 83(1), 213.
- Shek, D. T. (1997). The relation of family functioning to adolescent psychological well-being, school adjustment, and problem behavior. *The Journal of Genetic Psychology*, 158(4), 467-479.
- Stewart, S. E., Hu, Y.-P., Leung, A., Chan, E., Hezel, D. M., Lin, S. Y., . . . & Pauls, D. L. (2017). A multisite study of family functioning impairment in pediatric obsessive-compulsive disorder. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 56(3), 241-249. e243.
- Su, H. (2015). Aşkın Halleri. *Göleği Yırtık Kırmızı Gül*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Wade, S. L., Michaud, L., & Brown, T. M. (2006). Putting the pieces together: Preliminary efficacy of a family problem-solving intervention for children with traumatic brain injury. *The Journal of head trauma rehabilitation*, 21(1), 57-67.
- Wang, R., Bianchi, S. M., & Raley, S. B. (2005). Teenagers' Internet use and family rules: A research note. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1249-1258.
- Zariç, M. (2010). Ötekeleştirmeden bütünleşmeye Hüseyin Su öyküleri. *YYU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 5-20.